

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie zakresu i skutków delokalizacji przedsiębiorstw

(2005/C 294/09)

Dnia 29 stycznia 2004 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 swojego regulaminu wewnętrznego, opracować decyzję w sprawie zakresu i skutków delokalizacji przedsiębiorstw.

Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle, której powierzono przygotowanie prac Komitetu na ten temat, przyjęła opinię 13 czerwca 2005 r. (sprawozdawca: José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO; współsprawozdawca: Jürgen NUSSER).

Na 419. sesji plenarnej w dniach 13 i 14 lipca 2005 r. (posiedzenie z dnia 14 lipca) Komitet stosunkiem głosów 128 do 15, przy 6 głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

1. Wprowadzenie

1.1 Żyjemy w świecie rosnącej globalizacji — procesu, który przyspiesza zacieranie granic — charakteryzującym się internacjonalizacją handlu i szybkim postępem technologicznym⁽¹⁾. Wzrost inwestycji instytucjonalnych⁽²⁾, rosnąca liczba inwestycji transgranicznych, delokalizacja zadań, szybkie zmiany struktur własności i coraz większe użycie technologii informatycznych i komunikacyjnych oznaczają, iż tożsamość geograficzna traci na znaczeniu, a konkurencyjność nabiera wymiaru globalnego. Konkurencyjność jest zatem nadrzędnym celem aspektu gospodarczego, który — w interakcji z czynnikami społecznymi, środowiskowymi, politycznymi i instytucjonalnymi — kształtuje proces zrównoważonego rozwoju.

1.2 Unia Europejska, z jej jednolitym rynkiem, unią gospodarczą i monetarną oraz rzeczywistym postępem w zakresie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, wydaje się obecnie najważniejszym elementem integracji w kontekście globalizacji.

1.3 Społeczeństwo musi być konkurencyjne jako całość. Konkurencyjność powinna być rozumiana jako zdolność społeczeństwa do ciągłego przewidywania, przystosowywania i wywierania wpływu na środowisko gospodarcze⁽³⁾. W komunikacie z dnia 11 grudnia 2002 r. pt. „Polityka przemysłowa w

poszerzonej Europie”⁽⁴⁾, Komisja Europejska określa konkurencyjność jako „zdolność gospodarki do trwałego zapewnienia swojemu społeczeństwu wysokich i wciąż rosnących standardów życia oraz trwale wysokich wskaźników zatrudnienia”. Ponadto, znaczenie ogólnej konkurencyjności⁽⁵⁾ jest regularnie podkreślane w raportach o konkurencyjności europejskiej, wydawanych przez Komisję Europejską od 1994 roku.

1.4 Dla przedsiębiorstw konkurencyjność oznacza zdolność trwałego zaspokajania potrzeb klientów skuteczniej niż czynią to ich konkurenci, dostarczając towary i usługi, które są atrakcyjniejsze pod względem ceny i innych czynników⁽⁶⁾. „Konkurencyjność organizacyjną” można definiować jako stopień, w jakim przedsiębiorstwo jest zdolne do produkowania wysokiej jakości towarów i świadczenia wysokiej jakości usług, które cieszą się powodzeniem na rynkach światowych⁽⁷⁾. Przedsiębiorstwa muszą pamiętać o wydajności, skuteczności i efektywności. Wydajności w zarządzaniu zasobami, skuteczności w osiąganiu celów i efektywności w wywieraniu wpływu na otoczenie.

1.5 Zasoby ludzkie mają fundamentalne znaczenie dla konkurencyjności przedsiębiorstw. Pod tym względem ważna jest ich motywacja, szkolenia, możliwości awansu oraz wkład w dialog społeczny.

1.6 Przedsiębiorstwa muszą obecnie stawić czoła stale zmieniającemu się otoczeniu. Coraz bardziej otwarte rynki, wysoko rozwinięte środki komunikacji, infrastruktury i transportu, technologie i zastosowania technologiczne podlegające ciągłym innowacjom i przybierająca na sile konkurencja — wszystkie te czynniki stanowią ramy, w których przedsiębiorstwa muszą rozwijać swoje codzienne działania.

1.7 W konkretnym przypadku Unii Europejskiej, 1 maja 2004 r. był przełomowym dniem w jej historii, dzięki przystąpieniu dziesięciu nowych Państw Członkowskich. Jak

⁽¹⁾ Francuski magazyn „Problemes économiques” w specjalnym wydaniu (nr 2859) z września 2004 r., poświęconemu monograficznie kwestii delokalizacji, stwierdził, że termin „globalizacja” jest anglicyzmem stosowanym do określenia zjawiska zwanego w języku francuskim „mondialisation”. Oznacza ono przejście od gospodarki międzynarodowej, w której politycznie autonomiczne narody organizują swoją krajową przestrzeń gospodarczą i utrzymują wymianę gospodarczą o większym bądź mniejszym znaczeniu, w kierunku gospodarki globalnej, która wychodzi poza przepisy krajowe.

⁽²⁾ Jako „inwestycje instytucjonalne” należy rozumieć te inwestycje, które są podejmowane przez podmioty posiadające znaczne środki własne lub rezerwy, na przykład inwestycje realizowane przez, między innymi, fundusze inwestycyjne, banki, towarzystwa ubezpieczeniowe lub fundusze emerytalne.

⁽³⁾ Patrz: Opinia EKES-u z 19.03.1997 w sprawie zatrudnienia, konkurencyjności i globalizacji gospodarczej (Dz.U. C 158 z 26.5.1997), sprawozdawca: pani KONITZER (Grupa II – DE).

⁽⁴⁾ COM (2002) 714 końcowy. Patrz: opinia EKES-u z dnia 17.07.2003 na ten temat (Sprawozdawca: John Simpson, Dz.U. C 234 z 30.9.2003).

⁽⁵⁾ Patrz: (przede wszystkim) siódme wydanie, opublikowane w 2003 r. (SEC(2003) 1299), a także wydanie ósme z 2004 r.

⁽⁶⁾ Patrz: opinia EKES-u wspomniana w przypisie 2.

⁽⁷⁾ John M. Ivancevich, „Management: Quality and Competitiveness” („Zarządzanie: jakość i konkurencyjność”) (1996).

stwierdzono w opinii Komitetu w sprawie rozszerzenia UE⁽⁸⁾, „rozszerzenie jednolitego rynku pociągnie za sobą wiele korzyści gospodarczych i wzmocni konkurencyjność Europy w gospodarce światowej, o ile Unii Europejskiej uda się wykorzystać uzyskany potencjał, zamiast go zmarnować”. Należy jednak pamiętać, że struktury gospodarcze tych państw nie osiągnęły jeszcze wielu standardów UE-15. Zgodnie z raportem na temat europejskiej konkurencyjności z 2003 r., kraje CEE-10⁽⁹⁾ mają przewagę w stosunku do UE-15 w gałęziach przemysłu wymagających dużych nakładów siły roboczej, zasobów i energii, a niekorzystne warunki konkurencji w gałęziach przemysłu, które wymagają przede wszystkim kapitału i technologii. Schemat ten prowadzi do komparatywnej przewagi krajów CEE-10 pod względem produktów podstawowych (wcześniejszych etapów produkcji) i konsumpcyjnych (końcowych etapów produkcji), a niekorzystnych warunków konkurencji pod względem półproduktów i dóbr kapitałowych.

1.8 Rynek wewnętrzny składający się z prawie 455 milionów mieszkańców, jednolite ramy prawne dla przedsiębiorstw, zdolność zapewnienia stabilnych warunków makroekonomicznych w obszarze pokoju, stabilności i bezpieczeństwa stanowią główne korzyści rozszerzenia UE z 1 maja 2004 r. Chociaż po przystąpieniu nowych państw ludność UE zwiększyła się o 20 %, a PKB o 5 %, to godzinny koszt pracy i jej wydajność przeciętnie obniżyły się w UE-25 jako całości.

1.9 Jednakże, rozszerzenie UE nie powinno być uważane za zagrożenie per se dla „dawnych” Państw Członkowskich. Poprzednie rozszerzenia UE dowodzą, w jaki sposób poprawia się PKB i standard życia w krajach, które stają się członkami UE. Przykład tych zmian można odnaleźć we wzroście PKB w Irlandii⁽¹⁰⁾, Hiszpanii⁽¹¹⁾ i Portugalii⁽¹²⁾ od momentu ich przystąpienia do UE. Ponadto, nie należy zapominać, że od 1 maja 2004 r. przyszłość UE jest przyszłością jej wszystkich 25 Państw Członkowskich.

1.10 Z drugiej strony, rozszerzenie UE daje przedsiębiorstwom europejskim możliwość skorzystania z szans, które oferują nowe Państwa Członkowskie, nie tylko w dziedzinie kosztów lub kształcenia, lecz także ze względu na ich bliskość geograficzną i większe podobieństwa kulturowe i językowe w porównaniu z innymi możliwymi lokalizacjami.

1.11 Zjawisko delokalizacji jest wyzwaniem dla społeczeństwa europejskiego, które może, ogólnie rzecz biorąc, przyjąć dwie postacie: po pierwsze, przenoszenie przedsiębiorstw do innych państw członkowskich, w poszukiwaniu lepszych warunków; po drugie, przenoszenie przedsiębiorstw do państw

spoza UE, takich jak państwa Azji Południowo-Wschodniej⁽¹³⁾ lub państwa o gospodarce wschodzącej⁽¹⁴⁾, a w szczególności Chiny. Spowodowane jest to po części korzystnymi warunkami produkcji oraz, przede wszystkim, szansami wejścia na nowe ogromne rynki z wysokim potencjałem wzrostu.

1.12 Zjawisko delokalizacji przedsiębiorstw jest nie tylko bezpośrednią przyczyną utraty miejsc pracy, ale może również ze sobą nieść związane z tym problemy, takie jak zwiększone koszty świadczeń socjalnych, które musi ponosić rząd, rosnące wykluczenie społeczne i ogólnie niższy wzrost gospodarczy spowodowany częściowo ogólnym spadkiem popytu. Należy ponadto wspomnieć o tym, że w najlepszym razie, przeniesienie produkcji przemysłowej za granicę może się przyczynić do zwiększenia praw socjalnych w krajach przyjmujących inwestycje oraz wiąże się każdorazowo z koniecznością transferu know-how; w rezultacie może ono w poważnym stopniu przyczynić się do zmniejszenia przewagi komparatywnej, o której mowa w punkcie 1.7, oraz do dalszego zwiększania konkurencyjności przeniesionej działalności.

1.13 Pomimo wyżej wymienionych skutków, sama Komisja Europejska przyznaje, w swoim komunikacie „Restrukturyzacja i zatrudnienie” z 31 marca 2005 r.⁽¹⁵⁾, że restrukturyzacje nie muszą być synonimem regresu społecznego ani utraty tkanki gospodarczej. Ponadto, w cytowanym Komunikacie podkreśla się, że restrukturyzacje są jednak często procesem niezbędnym dla przetrwania i rozwoju przedsiębiorstw, z tym że konieczne jest podjęcie działań towarzyszących, dzięki którym wpływ restrukturyzacji na zatrudnienie i warunki pracy będzie tak krótkotrwały i ograniczony, jak to tylko możliwe.

1.14 Obecnie inwestowanie w innych krajach nie dotyczy już wyłącznie dużych firm; także małe i średnie przedsiębiorstwa, zwłaszcza te z wysoką technologiczną wartością dodaną, zakładają filie w innych krajach lub zlecają część swoich zadań poza krajem.

1.15 Tworzenie bardziej zaawansowanych procesów technologicznych w krajach, gdzie koszty są wysokie jest, z jednej strony, jednym z czynników, które ograniczają delokalizację przedsiębiorstw, tworząc nowe obszary działalności oraz pomagając podwyższać umiejętności i wiedzę fachową pracowników. Z drugiej strony, gospodarki wschodzące i kraje Azji Płd.-Wschodniej mają rynki z ogromnym potencjałem, gdzie np. systemy podatkowe i ceny energii są często dużo korzystniejsze niż w UE; ponadto koszty siły roboczej są dużo niższe, ze względu, między innymi, na niższy poziom praw pracowniczych, w niektórych przypadkach zupełnie nieistniejących z punktu widzenia norm Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), oraz niższe koszty utrzymania. Umożliwia to przedsiębiorstwom, które mają tam swoje siedziby, konkurowanie na

⁽⁸⁾ Patrz: opinia EKES-u z 12 grudnia 2002 r. w sprawie rozszerzenia UE (Dz.U. C 85 z 8.4.2003), sprawozdawca: Eva BELABED (Gr. II – AU)

⁽⁹⁾ Skrót ten dotyczy grupy krajów Europy Środkowo-Wschodniej (Republika Czeska, Estonia, Węgry, Łotwa, Litwa, Polska, Słowacja, Słowenia oraz Bułgaria i Rumunia).

⁽¹⁰⁾ PKB wzrósł tam z 63,3 % średniej UE-15 w r. 1970 do poziomu 123,4 % tej średniej w r. 2004. Źródło: Załącznik statystyczny gospodarki europejskiej – wiosna 2005 (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹¹⁾ PKB wzrósł tam z 71,9 % średniej UE w r. 1986 do poziomu 89,7 % w r. 2004. Źródło: Załącznik statystyczny gospodarki europejskiej – wiosna 2005 (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹²⁾ PKB wzrósł tam z 55,8 % średniej UE w r. 1986 do poziomu 67,4 % w r. 2004. Źródło: Załącznik statystyczny gospodarki europejskiej – wiosna 2005 (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹³⁾ Brunei Darussalam, Birma/Myanmar, Kambodża, Indonezja, Laos, Malezja, Filipiny, Singapur, Tajlandia, Wietnam, Timor Wschodni (źródło: Komisja Europejska).

⁽¹⁴⁾ Określenie to odnosi się do „wszystkich [krajów] o średnich lub niskich przychodach per capita, które cechują się przejściem od gospodarki zamkniętej do gospodarki rynkowej, co pociąga za sobą serię strukturalnych reform gospodarczych, oraz wysokim poziomem inwestycji zagranicznych” (Antoine W. Agtmael, Bank Światowy, 1981). Przykładami krajów o wschodzącej gospodarce są Chiny, Indie, Brazylia i Meksyk.

⁽¹⁵⁾ COM (2005) 120 końcowy.

skalę światową dzięki niższym kosztom. Jednocześnie, państwa te sprzyjają inwestycjom zagranicznym, w niektórych przypadkach także w formie specjalnych stref ekonomicznych, w których przepisy prawa pracy są mniej restrykcyjne i prawa socjalne są słabsze niż w pozostałych częściach kraju, ponieważ zdają sobie sprawę, że będą one poważnym bodźcem dla ich gospodarek. Dlatego też, coraz więcej przedsiębiorstw zauważa korzyści, jakie można osiągnąć przenosząc na te tereny część procesów i zadań o niższej wartości dodanej, czemu towarzyszy zazwyczaj tworzenie miejsc pracy o niskiej wartości i niskim wynagrodzeniu.

1.16 Dynamiczny rozwój gospodarczy państw Azji Płd.-Wschodniej i państw o gospodarkach wschodzących uwydatnia wzrost ilości bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w tych regionach oraz wzrost wartości przepływów handlowych UE z tymi krajami. W konsekwencji, chociaż liczby pokazują, że Europie udało się utrzymać istotny udział napływających bezpośrednich inwestycji zagranicznych, to światowe przepływy uległy zmianie kierunku i są kierowane coraz bardziej w stronę Azji.

1.17 Najświeższe dane potwierdzają zatem zmianę kierunku, której podlega handel zewnętrzny Unii Europejskiej, chociaż Stany Zjednoczone pozostają nadal w ogromnym stopniu jej głównym partnerem handlowym. Jednakże, traci on na znaczeniu na rzecz państw takich jak Chiny ⁽¹⁶⁾.

1.18 W tym miejscu należałoby postarać się zdefiniować pojęcia delokalizacji przedsiębiorstw i dezindustrializacji:

— **Delokalizacja** oznacza całkowite lub częściowe zaprzestanie działalności przedsiębiorstwa w jednym kraju, po którym następuje ponowne jego otwarcie za granicą poprzez inwestycję bezpośrednią. W Unii Europejskiej możemy wyróżnić dwa typy delokalizacji:

- a) wewnętrzną, tj. całkowite lub częściowe przeniesienie działalności do innych Państw Członkowskich;
- b) zewnętrzną, tj. całkowite lub częściowe przeniesienie działalności do państw nie będących członkami UE.

— **Dezindustrializacja** — w wypadku tego pojęcia należy zrobić rozróżnienie pomiędzy:

- a) dezindustrializacją całkowitą, która oznacza spadek zatrudnienia, produkcji, rentowności i zasobów kapitałowych w przemyśle, jak również spadek eksportu towarów przemysłowych oraz powstanie utrzymującego się deficytu handlowego w tym sektorze;

⁽¹⁶⁾ W odniesieniu do zewnętrznych przepływów handlowych UE dane opublikowane przez Eurostat dnia 22 lutego 2005 r., odpowiadające sytuacji z okresu styczeń-listopad 2004, wykazują wyraźny wzrost importu z Chin (21 %), Rosji, Turcji i Korei Płd. (odpowiednio po 18 %), podczas gdy jedyny spadek dotyczy importu ze Stanów Zjednoczonych (-1 %). Jeśli chodzi o eksport z UE, największy wzrost zanotowano w eksporcie do Turcji (30 %), Rosji (22 %), Chin (17 %) i Tajwanu (16 %). Wynika z tego, że w analizowanym okresie handel UE-25 charakteryzował się pogłębieniem się deficytu w handlu zagranicznym z Chinami, Rosją i Norwegią, podczas gdy wzrosła nadwyżka w handlu zagranicznym ze Stanami Zjednoczonymi, Szwajcarią i Turcją.

- b) dezindustrializacją względną, a oznacza spadek udziału przemysłu w gospodarce; odzwierciedla on proces zmian strukturalnych w zakresie związku pomiędzy wydajnością przemysłu a sektorem usług ⁽¹⁷⁾.

Poza delokalizacją wewnętrzną i zewnętrzną należy również wspomnieć o ostatnio nagłośnionym zjawisku stwierdzonym w niektórych zakładach produkcyjnych, a mianowicie o „pseudo-delokalizacji”. Dochodzi do niej, gdy pracodawca nakłania pracowników do zaakceptowania gorszych warunków pracy wobec ryzyka delokalizacji. Zjawisko to jest szczególnie zgubne, ponieważ zakłada konkurencję między pracownikami oraz dlatego, że może się rozpowszechnić.

2. Przyczyny i skutki

2.1 Jasne jest, że, aby stawić czoła negatywnym skutkom delokalizacji, należy przedsięwziąć środki gospodarcze i społeczne, sprzyjające tworzeniu bogactwa, dobrobytu i zatrudnienia. W związku z tym należałoby zwrócić szczególną uwagę na małe i średnie przedsiębiorstwa, ze względu na wkład jaki mają w tworzenie miejsc pracy w UE oraz na przedsiębiorstwa społeczne (zarówno małe, jak średnie i duże), ze względu na fakt, iż nieustannie tworzą one nowe miejsca pracy, które w dodatku — jak wynika z ich statutów — zasadniczo trudniej jest poddać delokalizacji. W tym kontekście, Komitet popiera stanowisko Komisji Europejskiej, wyrażone we wniosku dotyczącym decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) ⁽¹⁸⁾, w którym proponuje stworzenie trzech podprogramów, mających na celu skupienie we wspólnych ramach działań na rzecz poprawy wydajności, możliwości innowacyjnych i trwałego wzrostu. Pierwszy z tych podprogramów, zatytułowany „Program na rzecz przedsiębiorczości i innowacji”, ma na celu wspieranie, ulepszanie, zachęcanie i promowanie, między innymi, dostępu do finansowania przeznaczonego na rozpoczęcie i rozwój działalności małych i średnich przedsiębiorstw oraz obejmuje wspieranie innowacji sektorowej, klastrów [grup współpracujących ze sobą przedsiębiorstw i instytucji, ang. „clusters”], oraz działań związanych z kulturą przedsiębiorczości i tworzeniem środowiska sprzyjającego współpracy małych i średnich przedsiębiorstw. Aby pobudzać tworzenie klastrów regionalnych, konieczne jest, aby korporacje ponadnarodowe decydowały się nie zmieniać lokalizacji, dzięki czemu nadal wpływałyby korzystnie na działalność małych i średnich przedsiębiorstw w swoim otoczeniu.

⁽¹⁷⁾ Por. pod tym względem badanie pt. „The Significance of Competitive Manufacturing Industries for the Development of the Service Sector” („Znaczenie konkurencyjnego przemysłu wytwórczego dla rozwoju sektora usług”), Brema, grudzień 2003 r.

Kluczowymi twierdzeniami tam sformułowanymi są:
— zmniejszony udział produkcji w PKB nie oznacza mniejszego znaczenia;
— rosną związki między produkcją a sektorem usług;
— dynamicznie rozwijające się usługi oparte na działalności przedsiębiorstw zależą w szczególnym stopniu od popytu przemysłu; przemysł jest ważnym dostawcą technologii dla innowacji produktów i procesów w sektorze usług.

⁽¹⁸⁾ COM(2005) 121 końcowy, z 6 kwietnia 2005 r.: Wniosek dotyczący Decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (2007-2013).

2.2 Ponadto należy wziąć pod uwagę możliwe pośrednie efekty ryzyka delokalizacji na płace i warunki pracy. Uczestnicy dialogu społecznego, za pomocą procesów negocjacji zbiorowych, oraz tworzenia i optymalnego wykorzystania europejskich rad zakładowych wszędzie tam, gdzie umożliwia to prawo, powinni minimalizować takie zagrożenia oraz zapewnić przyszłość przedsiębiorstwa i wysokiej jakości warunki pracy.

2.3 Z historycznego punktu widzenia, UE-15 charakteryzowała się regionalnymi dysproporcjami w poziomach przychodów, zatrudnienia i wydajności, które odzwierciedlają różnice w poziomie zadłużenia, korzyściach podatkowych i podejściu do innowacji. Po rozszerzeniu UE 1 maja 2004 r., te dysproporcje regionalne powiększyły się jeszcze bardziej⁽¹⁹⁾.

2.4 Na szczeblu regionalnym następstwa delokalizacji przedsiębiorstw mogą być dramatyczne, zwłaszcza, gdy region specjalizuje się w danym sektorze działalności. Właśnie dlatego, znaczna ilość delokalizacji przedsiębiorstw jednego sektora może mieć ogromny wpływ, w postaci między innymi spadku wskaźnika zatrudnienia, znacznego spadku popytu, niższego wzrostu gospodarczego i wzrostu wykluczenia społecznego, wraz ze wszystkimi negatywnymi konsekwencjami, jakie to za sobą pociąga. W celu uniknięcia tego wszystkiego, Komisja Europejska, w swoim Trzecim Raporcie Spójności⁽²⁰⁾, podkreśla znaczenie koncentrowania wysiłków dotyczących spójności aby poprawić wydajność gospodarczą i konkurencyjność gospodarki europejskiej, co pociąga za sobą mobilizację wszelkich jej zasobów i regionów⁽²¹⁾.

2.5 Konieczne jest, aby czynić wysiłki na rzecz podnoszenia kwalifikacji pracowników, podniesienia poziomu inwestycji w dziedzinie innowacji i badań oraz rozwinąć bodźce zachęcające do promowania ducha przedsiębiorczości w Unii Europejskiej.

2.6 Według danych Europejskiego Centrum Monitorowania Zmian (z siedzibą w Dublinie), niektóre sektory będą bardziej

dotknięte delokalizacją przedsiębiorstw niż inne⁽²²⁾. Stanowisko przedsiębiorstwa wobec delokalizacji również zależy od stopnia jego niezależności w zakresie struktury organizacyjnej i technologicznej. Najsłabszą grupą będą oddziały wielkich koncernów z siedzibą za granicą oraz firmy, które nie posiadają technologii koniecznych dla swoich produktów i procesów.

2.7 Niewystarczająca ilość badań i innowacji, jakie powstają w Europie, staje się niepokojąca, ponieważ zmiany lokalizacji nie są już ograniczone wyłącznie do sektorów o wysokiej produktywności. Delokalizacje przedsiębiorstw są coraz bardziej zauważalne w sektorach pośrednich i nawet w niektórych sektorach zaawansowanej technologii, gdzie istnieje tendencja do zmiany miejsca działań takich jak badania i usługi. Największymi beneficjentami takich transferów i takiego rozwoju są Chiny i Indie.

2.8 Ponadto należy stwierdzić, że są przedsiębiorstwa, które dokonują relokacji produkcji do kraju pochodzenia, ponieważ UE oferuje dobre warunki do wytwarzania nowoczesnych produktów i usług. Również w sytuacji, gdy pewne rodzaje produkcji przenosi się w dalszym ciągu do krajów o niskich kosztach wytwarzania, należy dążyć do utrzymania i tworzenia dobrych warunków do wytwarzania nowoczesnych produktów i usług, tak aby stymulować działalność o wysokiej wartości dodanej.

2.9 Stany Zjednoczone są najbardziej prężną gospodarką świata i głównym partnerem handlowym UE. W latach 90. w wielu krajach miały miejsce liczne zmiany, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych, które rozpoczęły tzw. „nową gospodarkę”. Szybki rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz ich zastosowanie w biznesie doprowadziło do szybszego wzrostu PBK i silnego spadku wskaźnika bezrobocia. Skutki rewolucji telekomunikacyjnej są zatem odczuwalne dla całego społeczeństwa i gospodarki.

2.10 Chociaż wspieranie badań jest niezmiernie ważne w celu spowolnienia procesu delokalizacji przedsiębiorstw, który dla niektórych regionów europejskich już jest problemem, to właśnie zastosowanie wyników badań jest tutaj decydujące. Właśnie dzięki wdrażaniu wyników badań naukowych i technologicznych powstaje rzeczywisty rozwój i wzrost gospodarczy. Oznacza to, że kluczowym czynnikiem nie jest technologia sama w sobie, lecz sposób jej wykorzystania, czyli **innowacja**.

2.11 Trzeba jednak zdawać sobie sprawę z tego, że innowacje, same w sobie, nie uchronią przed delokalizacją zakładów o tradycyjnej działalności produkcyjnej, które są przenoszone ze względu na niedostateczną konkurencyjność. Innowacje mogą natomiast stać się czynnikiem ułatwiającym zastąpienie działalności produkcyjnej przeniesionej za granicę przez alternatywne produkty, procesy lub usługi na dotkniętych obszarach.

⁽¹⁹⁾ Według danych Eurostat z 7 kwietnia 2005 r., PKB per capita w Unii Europejskiej (UE-25) wynosił, w r. 2002, od 32 % średniej UE-25 w regionie lubelskim, w Polsce do 315 % w regionie Centrum Londynu, w Wielkiej Brytanii. Spośród 37 regionów, w których PKB per capita był wyższy niż 125 % średniej UE, siedem znajdowało się w Wielkiej Brytanii i także siedem we Włoszech, sześć w Niemczech, cztery w Holandii, trzy w Austrii, po dwa w Belgii i Finlandii, a na koniec po jednym w Czechach, Francji, Hiszpanii Irlandii, Szwecji oraz Luksemburgu. W nowych Państwach Członkowskich, jedyny region, w którym PKB per capita przekroczył poziom 125 % średniej to Praga, stolica Czech (153 %). Z drugiej strony, spośród 64 regionów, w których PKB per capita był niższy niż 75 % średniej UE, szesnaście znajdowało się w Polsce, siedem w Czechach, sześć na Węgrzech i w Niemczech, pięć w Grecji, cztery we Francji, Włoszech i Portugalii, trzy na Słowacji i w Hiszpanii i ostatecznie, po jednym w Belgii i Wielkiej Brytanii, jak i w Estonii, na Litwie, Łotwie i Malcie.

⁽²⁰⁾ COM(2004) 107, z dn. 18.2.2004. Patrz: podobna opinia EKES-u (ECO 129).

⁽²¹⁾ Komitet opracował opinię z inicjatywy własnej w sprawie „Przemiany w przemyśle a spójność ekonomiczna, społeczna i terytorialna” (Dz.U. C 302 z 7.12.2004, z 30 czerwca 2004; sprawozdawca: José Custódio Leiria (Gr. III – PT); współsprawozdawca: Nicano Cué (kat. 2 CCMI – BE)).

⁽²²⁾ Europejskie Centrum Monitorowania Zmian (www.emcc.euroworld.eu.int) wskazuje, że sektorami najbardziej dotkniętymi przez delokalizację są, od roku 2000, sektor metalurgiczny, telekomunikacyjny, samochodowy, elektryczny, tekstylny, spożywczy i chemiczny.

2.12 Gospodarka oparta o zintegrowanie postępu technologicznego z procesami produkcyjnymi oferuje szeroką gamę nowych produktów i procesów o wysokiej wartości dodanej, zarówno w zakresie produkcji, jak i konsumpcji. Pod tym względem kraje, które przystąpiły do UE 1 maja 2004 r. powinny zostać uznane za źródło nowych możliwości, ponieważ z pomocą odpowiedniej polityki przemysłowej, przedsiębiorstwa europejskie będą mogły wypracować nową strategię na skalę kontynentalną, wykorzystując maksymalnie szanse, które wynikają z ostatniego rozszerzenia UE.

2.13 Delokalizacja przedsiębiorstwa oznacza, że przedsiębiorstwo przenosi wszystkie lub część swoich działań z jednego miejsca do drugiego. Przedsiębiorstwa, podobnie jak ludzie, porzucają pierwotne miejsca pochodzenia z jednego powodu: chęci poprawy swojej sytuacji. Na terenach, gdzie gospodarka jest na wysokim poziomie, a rynki częściowo nasycone, potencjał wzrostu krajowej gospodarki na własnym rynku stopniowo sięga swoich granic naturalnych. Całe sektory przemysłowe są zatem zobligowane do poszukiwania przyszłych szans rozwoju na innych obszarach gospodarczych. Ponadto, w erze globalizacji, przedsiębiorstwa stoją w obliczu ogromnej konkurencji światowej, zarówno na rynkach krajowych jak i zagranicznych. Oczywiście konkurencyjność firm zależy nie tylko od jakości ich własnych produktów lub usług i tych zakupionych od dostawców, ale również od cen, zmian kursów walut oraz polegania na otwartych, konkurencyjnych rynkach światowych, gdzie wszyscy uczestnicy przestrzegają reguł gry.

2.14 Wybór lokalizacji jest czynnikiem strategicznym dla przedsiębiorstw i dlatego muszą one rozważyć wiele różnych aspektów. Podejmując decyzje, przedsiębiorstwa kierują się takimi czynnikami jak: wysoki poziom i odpowiedni rodzaj kształcenia, dobra oferta usług użyteczności publicznej, umiarkowane koszty, stabilność polityczna, instytucje gwarantujące minimum pewności, bliskość nowych rynków, dostępność zasobów produkcyjnych i rozsądny system podatkowy. Ponadto, decyzja przedsiębiorstwa o zmianie siedziby zależy również od infrastruktury i kosztów transakcyjnych, a także od stopnia niezależności przedsiębiorstwa pod względem struktury związkowej i technologicznej oraz skuteczności administracji publicznej. Koszty siły roboczej nie są zatem jedynym czynnikiem przy rozważaniu decyzji o delokalizacji przedsiębiorstwa, a poza tym należy je rozpatrywać łącznie z wydajnością, gdyż stosunek wydajności do kosztów jest często czynnikiem decydującym dla konkurencyjności.

2.15 Względne koszty działalności są w dużej mierze determinowane warunkami w poszczególnych krajach lub regionach. Państwa przyjmujące inwestycje przemysłowe muszą zapewnić minimalny poziom infrastruktury, wykształcenia ludności i bezpieczeństwa. Przy rozważaniach, czy podjąć takie ryzyko, przedsiębiorstwa kierują się chęcią osiągnięcia stabilności i pewności (w tej kolejności), zanim poczynią jakiegokolwiek inwestycje. Wszystko to, co stwarza brak stabilności lub niepewność przyszłości, niewątpliwie ma wpływ na decyzję o inwestycjach. Decydenci polityczni muszą zdawać sobie sprawę zwłaszcza z tego, jak ważne jest przyciąganie inwestycji, dzięki którym wzrasta poziom zatrudnienia o wysokiej jakości, przyspiesza się rozwój technologiczny i wzrost gospodarczy. Ponadto, planując pomoc rozwojową, powinni przywiązywać większą wagę do poprawy praw politycznych, obywatelskich i społecznych w państwach ją otrzymujących. Wkładem

przedsiębiorstw w realizację tego celu musi być stosowanie zasad odpowiedzialnego biznesu⁽²³⁾.

2.16 Partnerzy społeczni ponoszą szczególną odpowiedzialność za to, aby na rynku pracy panowały stabilne reguły gry. Układy zbiorowe pracy, w ramach niezależnego dialogu społecznego, zapewniają równe warunki konkurencji dla wszystkich przedsiębiorstw i tworzą równowagę pomiędzy rynkiem a prawami pracowników, czego następstwem jest szybki wzrost gospodarczy, bezpieczeństwo i możliwości rozwoju zarówno pracowników jak i przedsiębiorstw.

2.17 Kolejne czynniki również odgrywają istotną rolę. Z jednej strony natura i zakres produktów i usług wymagają, w wielu przypadkach, by powstawały one na docelowych rynkach, lub przynajmniej w ich pobliżu. Z drugiej strony, często istnieje potrzeba, zwłaszcza w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się dostawami, by przenieść firmę w miejsce, które wybrali ich klienci. W końcu, w wielu przypadkach, nie jest możliwe pozyskanie nowych rynków dopóki produkty i usługi danego przedsiębiorstwa nie będą miały przynajmniej elementu lokalnej wartości dodanej.

2.18 Ostatecznie, należy pamiętać, o tym że, ze względu na to, że konsumenci przykładają dużą wagę do ceny oraz że popyt ze strony konsumentów także wpływa na podaż, sprzedawcy detaliczni odczuwają znaczną presję do obniżania cen. Dlatego też wielu sprzedawcy detaliczni, zdeterminowani, aby oferować konsumentom niskie ceny, wywierają nacisk na dostawców, aby obniżali ceny. W związku z tym, normalne jest, że dostawcy, zwłaszcza ci mniejsi, nie dysponują środkami ekonomicznymi aby spełnić wymogi wielkich detalistów⁽²⁴⁾.

2.19 Pewne czynniki powstające, między innymi, z powodu rozbieżności pomiędzy gospodarkami Państw Członkowskich UE, a także między gospodarką UE jako całości a krajami azjatyckimi, zachęcają firmy do delokalizacji; a są to:

- tańsze dostawy;
- udogodnienia podatkowe;
- dostęp do nowych rynków zbytu;
- technologia;
- niższe koszty siły roboczej.

2.20 Delokalizacja przedsiębiorstw, zwłaszcza poza terytorium UE, może stać się przyczyną następujących problemów:

- **utrata konkurencyjności:** przedsiębiorstwa pozostające w UE musiałyby ponosić większe koszty niż ich konkurenci. Znajdzie to prawdopodobnie odzwierciedlenie w utracie pozycji rynkowej w handlu światowym i będzie czynnikiem bardzo niesprzyjającym osiągnięciu celów strategii lizbońskiej (utrzymanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego, stworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy, zachowanie spójności społecznej oraz poszanowanie środowiska naturalnego);

⁽²³⁾ Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, w swojej opinii w sprawie „Zielonej Księgi na temat społecznej odpowiedzialności biznesu” uznaje, że „dobrowolność działań jest podstawową zasadą Odpowiedzialnego Biznesu (CSR)” (Dz.U. C 125 z 27.5.2002); sprawozdawca Renate Hornung-Draus (Grupa I – DE), współsprawozdawcy: Ursula Engelen-Kefer (Grupa II – DE) i Jean François Hoffelt (Grupa III – BE).

⁽²⁴⁾ Patrz opinia EKES 381/2005 „Sektor wielkich detalistów – tendencje i oddziaływanie na rolników i konsumentów”; sprawozdawca: Frank ALLEN (Grupa III – Irlandia).

- **mniejsza zdolność zdobywania wiedzy fachowej:** przedsiębiorstwa europejskie, zmuszone do konkurencji z przedsiębiorstwami o niższych kosztach, mogą, prawdopodobnie, czuć się zobligowane do coraz mniejszego inwestowania w badania i rozwój. Skutkiem tego mogłaby być utrata potencjału innowacyjnego, który jest podstawą przetrwania na dzisiejszym rynku;
- **utrata miejsc pracy i pogorszenie się możliwości na rynku pracy** dla coraz większej liczby pracowników w danych regionach i sektorach. Skutkiem tego mogłoby być rosnące wykluczenie społeczne i zwiększone wydatki państwa na pomoc socjalną. Pracownicy, których dotknęłoby to najbardziej, pochodziliby z oddziałów międzynarodowych koncernów z siedzibami w innych krajach oraz z przedsiębiorstw, które nie posiadają technologii dla swoich produktów i procesów;
- **wolniejszy rozwój gospodarczy:** spowodowany, częściowo, przez skurczenie się popytu wewnętrznego, co wynika z kolei ze skutków, jakie będą miały dla ludności ograniczenie wzrostu płac, utrata miejsc pracy i pogorszenie się sytuacji na rynku pracy.

3. Podsumowanie

3.1 W odpowiedzi na obawy wyrażone przez Radę Europejską⁽²⁵⁾, oraz zdając sobie sprawę z niepokoju spowodowanego zagrożeniem dezindustrializacji oraz sposobów, w jakie możemy przygotować się i zmierzyć z transformacją strukturalną, która ma miejsce w przemyśle europejskim, Komisja Europejska przyjęła 20 kwietnia 2004 r. komunikat pt. „Wspieranie przemian strukturalnych: polityka przemysłowa rozszerzonej Europy”⁽²⁶⁾, w którym szkicuje politykę przemysłową rozszerzonej Unii Europejskiej. Komitet omawia ten komunikat w oddzielnej opinii⁽²⁷⁾, w której wyraża zadowolenie z tej inicjatywy Komisji.

3.2 W dokumencie tym, Komisja Europejska stwierdza, że chociaż większość sektorów zwiększa swoją produkcję i nie zaobserwowano ogólnego procesu dezindustrializacji, to Europa przechodzi proces restrukturyzacji, pociągającej za sobą transfer zasobów i miejsc pracy na obszary działań wymagające wysokiego poziomu wiedzy. W tym kontekście, Komunikat pokazuje, że we wszystkich Państwach Członkowskich spadła liczba miejsc pracy w sektorze przemysłowym w latach 1955-1998.

3.3 Komisja wskazuje również, że rozszerzenie oferuje liczne możliwości dla przemysłu i że w niektórych przypadkach może to pomóc utrzymać w UE produkcję, która mogłaby być przeniesiona do Azji. Komisja wzywa do podejmowania działań wspierających i przewidujących zmiany i kontynuowania polityk koniecznych do wspierania tego procesu, w kontekście nowych perspektyw finansowych na okres do roku 2013 w następujących trzech dziedzinach:

⁽²⁵⁾ Na spotkaniu, które odbyło się w październiku 2003 r., podczas prezydencji włoskiej.

⁽²⁶⁾ COM(2004) 247 końcowy z 20.4.2004 r.

⁽²⁷⁾ Dz.U. C 157 z 28.6.2005 sprawozdawca: Joost van Iersel (Grupa I - NL), współsprawozdawca: Bo Legelius (Kat I CCMI - SE).

- i. **Poprawa ram prawnych dotyczących przedsiębiorstw na płaszczyźnie krajowej i unijnej;** nie oznacza to, że przepisów musi być mniej, lecz raczej to, by jasne przepisy były stosowane w jednakowy sposób w całej Unii.
- ii. **Maksymalizacja synergii pomiędzy różnymi rodzajami politykami UE,** aby wesprzeć konkurencyjność, koncentrując się szczególnie na dziedzinach takich jak badania, szkolenia, reguły konkurencji i pomoc regionalna.
- iii. Przyjęcie działań w konkretnych sektorach, by **wypracować reakcje polityczne na konkretne potrzeby,** przejść do wyższej części łańcucha wartości oraz przewidzieć i wesprzeć przemianę strukturalną.

3.4 Nie ulega wątpliwości, że przemysł jest siłą napędową gospodarki i że zdrowy i dynamiczny sektor przemysłowy może być bodźcem dla gospodarki jako takiej, a słaba konkurencyjność przemysłowa i słabnąca produkcja przemysłowa prowadzą do ogólnej stagnacji gospodarki. W takiej sytuacji, bardzo ważne jest kontynuowanie polityki przemysłowej⁽²⁸⁾, która wspiera zakładanie i rozwój w Unii tych firm, które dużo inwestują w rozwój i innowacje, zamiast konkurować w zakresie kosztów. Tylko dzięki wykorzystaniu korzyści, które oferuje Europa (takich jak wysokiej jakości infrastruktura społeczeństwa informacyjnego, wysoki poziom inwestycji w badania i nowe technologie oraz ich wykorzystanie w przemyśle, promowanie kształcenia ustawicznego i szkolenia pracowników, dialog społeczny oraz wszelkie korzyści płynące z jednolitego rynku) będzie możliwe utrzymanie i zwiększanie konkurencyjności europejskiego przemysłu. Tym sposobem, możliwe byłoby wspieranie wzrostu gospodarczego i postępu w kierunku pełnego zatrudnienia i trwałego rozwoju.

3.5 Dążąc do zwiększenia i utrzymania konkurencyjności przedsiębiorstw w UE, Komitet domaga się wzmocnionej ochrony praw własności intelektualnej oraz ich egzekwowania w krajach trzecich.

3.6 Konieczne jest promowanie modelu produkcyjnego, który kładzie nacisk na czynniki inne niż cena. Powinno się również podkreślić, że konkurencyjność nie opiera się wyłącznie na kosztach i udogodnieniach podatkowych, lecz na ludziach, którzy są istotnym elementem konkurencyjności firm. Badania i rozwój nowych technologii, które umożliwiają redukcję kosztów produkcji i zwiększanie wydajności produkcyjnej są bardzo istotne, jednak nie powinno się zapominać, że prawdziwa ich wartość leży w ich zastosowaniu. Posiadanie odpowiedniej wiedzy jak właściwie wykorzystać te procesy jest zatem sprawą priorytetową; umożliwiłoby to wówczas wykorzystanie możliwości poprawy, a także sprawiłoby, że firmy byłyby zainteresowane poszukiwaniem nowych zastosowań istniejących technologii, czyli promowaniem **postawy innowacyjnej**. Przedsiębiorcy i pracownicy odgrywają tu bez wątpienia kluczową rolę. W końcu celem jest zachęcenie firm

⁽²⁸⁾ Konieczność prowadzenia aktywnej polityki przemysłowej została uznana przez Radę Europejską podczas jej wiosennego szczytu w Brukseli w dniach 22-23 marca 2005 r.

europiejskich, by oparły dużą część swojej wartości dodanej i przewagi komparatywnej na **kapitale ludzkim**. Właśnie dlatego działania skierowane na kształcenie ustawiczne pracowników i zachęcanie do inwestowania w badania i innowacje są takie ważne. Istotną rolę odgrywają tu również europejscy partnerzy społeczni, poprzez ich wspólny plan prac ⁽²⁹⁾.

3.7 Niektóre z tych metod mają jednakże zastosowanie tylko w przypadku delokalizacji wewnątrz UE.

3.7.1 Rozszerzenie UE i związane z tym rozszerzenie rynku wewnętrznego wykluczają ustanawianie jakichkolwiek ograniczeń delokalizacji przedsiębiorstw z Europy Zachodniej do Europy Środkowo-Wschodniej. Należy rozważyć wprowadzenie kryteriów finansowania przez UE, które zapewnią, że otrzymywać pomoc będą tylko przedsiębiorstwa, które rozpoczną nowy rodzaj działalności lub nową stronę biznesu, a nie te, które po prostu przenoszą istniejącą produkcję lub usługi do innych regionów w obrębie UE. W ten sposób można by wspierać również wszelkie starania zmierzające do wyrównania ogromnej rozbieżności pomiędzy Europą Wschodnią i Zachodnią w zakresie warunków produkcji w ogóle, a kosztów produkcji w szczególności.

3.7.2 Najważniejszy wniosek, jaki należy wyciągnąć, jest prawdopodobnie taki, że należy przeprowadzić konsekwentny proces poprawy konkurencyjności w UE. Procesowi temu, który pozostaje w zgodzie z celami strategii lizbońskiej, powinny przewodniczyć przedsiębiorstwa (poprzez tworzenie lepszych produktów i nowoczesnych modeli biznesowych, bardziej efektywne procesy produkcyjne itp.), a wspierać go powinny lepsze regulacje prawne na szczeblu europejskim i krajowym.

3.7.3 Byłoby wskazane, aby zwiększyć wsparcie dla inwestycji w kapitał ludzki i infrastrukturę. Unia Europejska potrzebuje silnej bazy przemysłowej, zdolnej do innowacji i stosującej zaawansowane technologie. Aby osiągnąć ten cel, trzeba dokładnego zrozumienia obecnej sytuacji we wszystkich sektorach gospodarczych, tak na poziomie regionalnym, jak i krajowym, tak aby w jak najlepszy sposób wykorzystać szczególnie atuty na poziomie lokalnym.

3.7.3.1 Aby przyczynić się do utrzymania przedsiębiorstw w pierwotnych lokalizacjach, należy wzmocnić bodźce regionalne w dziedzinie kształcenia; byłoby także wskazane, aby wspierać inne inicjatywy, jak współpraca między uniwersytetami w dziedzinie badań lub udział władz lokalnych w rozwoju regionalnych klastrów [grup współpracujących ze sobą przedsiębiorstw i instytucji] wsparcia dla firm ⁽³⁰⁾.

3.7.3.2 Komitet popiera wniosek Komisji, aby wydłużyć okres, w którym przedsiębiorstwa muszą utrzymać inwestycję, dla której wniosowały o dotację, z pięciu do siedmiu lat od momentu ich przyznania ⁽³¹⁾. W ten sposób będzie można

⁽²⁹⁾ Patrz „Wspólna deklaracja w sprawie średniookresowego przeglądu strategii lizbońskiej”, przedstawiona na Trójstronnym Szczycie Społecznym, który odbył się 22 marca 2005 r.

⁽³⁰⁾ Wyżej cytowany (patrz pkt 2.1) Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (COM(2005) 121 końcowy, z 6 kwietnia 2005 r.) przewiduje tego typu działania.

⁽³¹⁾ Patrz projekt Komisji Europejskiej dotyczący Funduszy Strukturalnych.

przyczynić się do związania przedsiębiorstwa z otoczeniem; z drugiej strony, jeśli przedsiębiorstwo nie spełni tego warunku, będzie musiało zwrócić wszelkie otrzymane dotacje.

3.7.4 Biorąc pod uwagę znaczenie tej kwestii i zainteresowanie, jakie budzi, Komitet będzie monitorował rozwój delokalizacji w Europie ⁽³²⁾.

4. Zalecenia

4.1 Jak podkreśla Komisja Europejska w swoim komunikacie „Wzrost i zatrudnienie — zintegrowane wytyczne na lata 2005-2008” ⁽³³⁾, z jednej strony Unia Europejska musi wykorzystać szanse, które stwarza otwarcie odnotowujących szybki wzrost rynków, takich jak Chiny czy Indie, a z drugiej strony, UE posiada duży potencjał rozwoju swojej przewagi konkurencyjnej i istotne jest, aby zdecydowanie kontynuowała działania zmierzającego do jego pełnego wykorzystania.

4.2 Komitet jest zdania, że, aby wzmocnić potencjał wzrostu i być w stanie stawić czoła przyszłym wyzwaniom, konieczne jest budowanie społeczeństwa opartego na wiedzy za pomocą polityk kapitału ludzkiego, kształcenia, badań i innowacji. Ponadto Komitet uważa, że zrównoważony wzrost wymaga także zwiększonej dynamiki demograficznej, poprawy integracji społecznej i pełnego wykorzystania potencjału młodzieży europejskiej, tak jak uznała Rada Europejska na szczycie w dn. 22-23 marca 2005 r., przyjmując Europejski Pakt na rzecz Młodzieży.

4.3 Komitet uznaje za konieczne zwiększenie zbieżności i synergii pomiędzy różnymi wspólnotowymi politykami, działaniami i celami wewnętrznymi. Wymaga to, poza mocną koordynacją wewnętrzną w Komisji, pogłębienia dialogu między Komisją, Parlamentem Europejskim i Radą.

4.4 Komitet zaleca, aby w dziedzinie polityki przemysłowej UE Komisja przyjęła także podejście sektorowe obok horyzontalnego, gdyż zalecenia grup wysokiego szczebla pokazały już w sektorze farmaceutycznym, tekstylnym i odzieżowym, jak również stoczniowym i samochodowym, że każdy z nich stoi przed specyficznymi problemami, które wymagają indywidualnego podejścia i indywidualnych rozwiązań ⁽³⁴⁾. Nie można ich rozwiązać stosując metody horyzontalne.

⁽³²⁾ W tym celu konieczne będzie uwzględnianie między innymi analiz ilościowych i jakościowych przeprowadzanych przez Europejskie Centrum Monitorowania Zmian (z siedzibą w Dublinie).

⁽³³⁾ COM(2005) 141 końcowy, z 12 kwietnia 2005 r.

⁽³⁴⁾ Głównym celem wspólnym czterech grup wysokiego szczebla, powołanych przez Komisję Europejską w latach 2001 – 2005 było pobudzenie debaty nad inicjatywami ułatwiającymi przystosowanie poszczególnych sektorów do najważniejszych wyzwań i poprawa warunków konkurencyjności w powiązanych branżach przemysłu europejskiego. Trzy spośród grup wysokiego szczebla opublikowały raporty (sektor farmaceutyczny w maju 2002 r.; tekstylny i odzieżowy w czerwcu 2004 r., tu jednak podjęto dalsze prace na poziomie opracowywania projektów przez osoby wyznaczone w ramach grupy wysokiego szczebla, aby prowadzić dalszą debatę nad otwartymi zagadnieniami i monitorować sytuację w sektorze w roku 2005; sektor stoczniowy w październiku 2003 r.). Końcowy raport grupy wysokiego szczebla ds. sektora samochodowego zostanie opublikowany przed końcem 2005 r.

4.5 Aby jak najlepiej zapobiec negatywnym skutkom delokalizacji przedsiębiorstw w Europie, należy położyć nacisk, między innymi, na następujących osiem aspektów:

4.5.1 Kształcenie, szkolenia i kwalifikacje. Kapitał ludzki jest bardzo ważny dla konkurencyjności przemysłowej i prawdopodobnie jego znaczenie będzie wzrastać (dobrym przykładem tego jest fakt, że brak wykwalifikowanych pracowników jest nadal głównym ograniczeniem rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw). W nadchodzących latach, będzie to jeszcze bardziej oczywiste, że dostępność wykwalifikowanych pracowników będzie kluczowym czynnikiem determinującym długoterminową międzynarodową konkurencyjność przemysłu europejskiego. Dlatego, dużą wagę będzie się przywiązywać do szkoleń i imigracji mieszczącej się w ramach zasad prawnych i wspólnej polityki Unii Europejskiej. Najważniejszym punktem europejskiej polityki przemysłowej musi być zatem kształcenie, szkolenia i kwalifikacje, ze szczególnym naciskiem na kształcenie ustawiczne pracowników.

Kapitał ludzki i wiedza fachowa stanowią przewagę konkurencyjne

4.5.2 Badania i innowacje. Są to kluczowe czynniki konkurencyjności przemysłu europejskiego. Europa musi osiągnąć następujący cel — przeznaczyć 3 % swojego PKB na badania i wzmocnić wysiłki, aby rozwinąć badania zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym. W tym kontekście, ustanowienie Europejskiego Obszaru Badawczego ma ogromne znaczenie dla UE jako niezbędna podstawa postępu naukowego i technologicznego.

Jednocześnie, niezmiernie ważne jest, by badania przekładały się na innowacje technologiczne i by inwestycje prywatne dotyczyły w większym stopniu tych dóbr inwestycyjnych, które niosą za sobą przemiany technologiczne.

Innowacje naukowe i technologiczne są ważnym czynnikiem różnicującym

4.5.3 Polityka konkurencji. Wzajemne oddziaływanie polityki konkurencji i polityki przemysłowej, choć jest już coraz większe, nadal jest niewystarczające i należy je wzmocnić. Odpowiednie zastosowanie reguł konkurencji, powiązanych z celami polityki przemysłowej, w znaczny sposób przyczyni się do wzrostu i zatrudnienia na dłuższą metę.

Nadzór nad rynkami powinien być wzmocniony; niezbędne jest też, by nowe dyrektywy i zmiany obecnie obowiązujących dyrektyw zawierały warunki gwarantujące ich jednolite stosowanie we wszystkich Państwach Członkowskich.

Należy powiązać ze sobą politykę konkurencji i politykę przemysłową

4.5.4 Pobudzanie świadomości. Biorąc pod uwagę rolę obecnego stylu konsumpcji, którego podstawowym elementem jest cena, należałoby wyczulić konsumentów na skutki tego zachowania. Przedsiębiorstwa mogą przyczynić się do pobudzania zbiorowej świadomości poprzez produkty z

certyfikatem społecznym, znakiem jakości itp. ⁽³⁵⁾. Mogłyby też one pełniej informować konsumentów o pochodzeniu produktów.

Należy wyczulić konsumentów na skutki ich zachowania

4.5.5 Kluczowe sektory. Konieczne jest stworzenie bardziej aktywnej polityki przemysłowej, zwłaszcza sektorowej, która wspierałaby współpracę publiczno-prywatną. W tym kontekście, Komitet uważa, że trzeba będzie rozpatrzyć, między innymi, analizy ilościowe i jakościowe przeprowadzane przez Europejskie Centrum Monitorowania Zmian (w Dublinie), tak aby można było dysponować odpowiednimi podstawami do debaty publicznej na temat delokalizacji.

Zwiększona współpraca publiczno-prywatna w sektorach kluczowych jest podstawą przyspieszenia rozwoju

4.5.6 Odpowiedź na nieprzewidziane wstrząsy. Zgodnie z komunikatem Komisji Europejskiej o restrukturyzacjach i zatrudnieniu ⁽³⁶⁾, należy stworzyć „reformowane wspólnotowe instrumenty finansowe na rzecz lepszego przewidywania i zarządzania restrukturyzacjami”, które będą dostępne dla wszystkich sektorów i których budżety będą odpowiednio dopasowywane, przy uwzględnieniu wpływu społecznego. Jest również wskazane, by władze publiczne interweniowały w razie „nieprzewidzianych wstrząsów lub takich, których wpływ na regiony lub sektory byłby znaczny”. Dlatego też EKES ponawia swe poparcie dla utworzenia „rezerw na zdarzenia nieprzewidziane” w ramach funduszy strukturalnych.

Unia musi być wyposażona w instrumenty finansowe wystarczająco elastyczne, by móc stawić czoła nieprzewidzianym wstrząsom.

4.5.7 Infrastruktura. Konieczne jest ulepszenie sieci transportowych, telekomunikacyjnych i energetycznych na poziomie krajowym, wewnątrzspółnotowym i pomiędzy państwami sąsiadującymi. Infrastruktura to kluczowy element konkurencyjności i dlatego też powinna być dostępna dla przedsiębiorstw po cenach konkurencyjnych. Dobre funkcjonowanie usług publicznych przyciąga firmy i jest niezbędne dla ich rozwoju, zwłaszcza dla MŚP.

Ułatwianie działania przedsiębiorstwom poprzez inwestycje w infrastrukturę stanowi bodziec do pozostania w Europie

4.5.8 Promowanie ducha przedsiębiorczości i działań gospodarczych. Aby zapewnić przyszłość przemysłu europejskiego, konieczne jest stworzenie atmosfery sprzyjającej zakładaniu i rozwojowi działalności gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw. Konieczna będzie również poprawa dostępu do finansowania wczesnych oraz pośrednich etapów rozwoju przedsiębiorstw i, w stopniu w jakim tylko będzie to możliwe, uproszczenie procedur niezbędnych do założenia przedsiębiorstwa oraz zarządzania nim. Promowanie zmiany mentalności jest również istotnym czynnikiem; należy bowiem zachęcać do podejmowania ryzyka, nieuniknionego w działalności gospodarczej.

⁽³⁵⁾ Patrz: opinia EKES-u w sprawie instrumentów pomiaru i informacji na temat Odpowiedzialności Społecznej Przedsiębiorstw w zglobalizowanej gospodarce, przyjęta dnia 8 czerwca 2005 r. (sprawozdawca: Evelyn PICHENOT).

⁽³⁶⁾ COM (2005) 120 końcowy.

Z drugiej strony, należy wziąć pod uwagę włączanie pracowników w działania zmierzające do osiągnięcia celów przedsiębiorstwa.

Promowanie zakładania przedsiębiorstw jest niezbędne do zapewnienia wzrostu gospodarczego

4.5.9 Polityki społeczne. Najlepszym sposobem radzenia sobie z logicznymi obawami społeczeństwa związanymi z negatywnymi skutkami delokalizacji przedsiębiorstw jest tworzenie i odpowiednie stosowanie polityk społecznych promujących aktywne podejście do przemian, pozwalających na dostosowanie i polepszenie kwalifikacji pracowników oraz wspierających tworzenie miejsc pracy.

Stworzenie i stosowanie polityk społecznych, które ograniczyłyby do minimum możliwe negatywne skutki delokalizacji przedsiębiorstw

4.5.10 Dialog społeczny. Europejska polityka przemysłowa musi być określona na płaszczyźnie przedsiębiorstw, sektorowej oraz międzyzawodowej i wdrażana z pomocą głównych partnerów społecznych, których wiedza fachowa jest niezmiernie istotna. Wymaga to od przedsiębiorstw jasnego określenia swoich planów na tyle wcześnie, by umożliwić działania pozostałym zainteresowanym stronom.

Europejscy uczestnicy dialogu społecznego powinni podjąć ten temat w kontekście restrukturyzacji i nowej agendy europej-

skiego dialogu społecznego, także na poziomie sektorów. Układy zbiorowe pracy są w ramach dialogu społecznego ważnym czynnikiem tworzenia równoprawnych warunków konkurencji pomiędzy różnymi przedsiębiorstwami.

Zachowanie konstruktywnej i twórczej równowagi między interesami wszystkich stron to stale trwające zadanie

4.5.11 Konkurencyjność i międzynarodowe zasady gry. Mimo że delokalizacja zalicza się do przemian strukturalnych, jest nie do zaakceptowania, żeby przemiany te były motywowane, nawet jeśli tylko częściowo, zbyt elastyczną polityką UE podczas negocjacji i interpretacji podstawowych reguł międzynarodowych. Należy zawsze mieć na uwadze wymiar społeczny globalizacji i starać się znaleźć odpowiednią kombinację polityk UE, aby wzmacniać współpracę między WTO i MOP. Dlatego UE musi działać w tych organizacjach międzynarodowych aby zapewnieniać przestrzeganie tych reguł, a jeśli tak nie jest, by jak najskuteczniej stosować istniejące mechanizmy.

Rynki światowe powinny być otwarte i konkurencyjne, a reguły działania na nich powinny być przestrzegane przez wszystkich

4.6 Dlatego też celem powinno być promowanie nowych inwestycji w Europie, utrzymanie istniejących oraz kontynuowanie europejskich inwestycji zagranicą.

Bruksela, 14 lipca 2005 r.

Przewodnicząca

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Anne-Marie SIGMUND
